

SOSYAL GÜVENLİK RAPORU

Mehmet CAN*

G enel olarak Türkiye'nin 1998 yılında uğraşacağı sorunları yaklaşık olarak üç ana grup başlığı altında toplamak gerekmektedir. Bu sorunlar sırası ile;

I- Vergi adaletini sağlamak,

II- Sosyal Güvenlik reformu yapmak,

III- Özelleştirmeyi sağlam temellere bağlamak.

Günümüzde vergi reformunu sağlamak kolay görülmemektedir. Öncelikle tüm toplum katmanlarının katılacağı, diğer bir ifade ile üzerinde konsensus oluşan bir reformu gerçekleştirmek gerekmektedir. Vergi reformu tek başına yeterli olmamakla birlikte diğer reformların önünü açmaktadır. Vergi reformu ile sağlanması amaçlanan hususlar ayrı ayrı belirlenmeli, devletin gelir unsurları yeniden tanımlanmalı ve tüm toplumun katılımı sağlanmalıdır. Vergi reformundan sonra yapılması gereken en büyük husus sosyal güvenlik reformudur. Günümüzde devlet açıklarının nerede ise 1/3'ne ulaşan sosyal güvenlik reformunu gerçekleştirmek için yapılması gereken değişiklikleri şu şekilde özetlemek mümkün bulunmaktadır.

A) Milli bir sosyal güvenlik politikası,

B) Sosyal güvenlik kuruluşlarının özerk olması ve yeniden yapılandırılması,

C) Kurum fonlarının verimli kullanılması için yeni bir fon politikasının oluşması,

D) Siyasal iktidarların Kurum üzerindeki tasarruflarının Milli Sosyal Güvenlik Politikasına ters düşmemesi,

E) Sosyal Yardım Zammı adı altında ödenen ödemelerin devlet tarafından sağlanması,

(*) Sigorta müfettişi.

- F) Devlet Katkısının sağlanması,
G) İşsizlik Sigortasının sağlanması,
H) Modernizasyona gidilmesi, Kamu Kurumu niteliğindeki Kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması,
I) Genel Sağlık Politikasının yürürlüğe konulması,

Yukarı paragraflarda belirtmiş olduğum temel seçeneklerin neler olduğunu çok kısa olarak satır başları ile belirtecek olursam;

A) Milli Bir Sosyal Güvenlik Politikası

Tüm siyasal partilerin katılımı ile Milli bir sosyal güvenlik politikası oluşturulmalıdır. Oluşturulan temel ilkeler çerçevesinde işlem yapılmalı, kurum ihtiyaçları bu ilkeler dikkate alınarak belirlenmelidir. Her siyasi iktidar değişiminde Kurum sadece üst yönetim olarak bundan etkilenmeli, bunun dışında temel ilkelerin işlediği sağlıklı yapıyı her zaman korumalıdır. Siyasi iktidar, iktidara gelir gelmez kurumun yerleşmiş örgütsel yapısı ile uğraşmamalıdır. Dünyanın her yerinde siyasi iktidarlar kendilerine yakın bürokratlarla çalışmak isterler. Bunu bir ölçüye kadar kabul edebiliriz. Ancak, bunun da sınırını çizmekte yarar görmekteyiz. Siyasi iktidarların değişiklikleri Genel Müdür Yardımcısı ile Hastane Başhekimleri seviyesinde olmalıdır. Daha aşağı kadrolara inmemelidir. Günümüzde ise gelen her siyasi iktidar eski iktidarın atamalarını ve haksız işlemlerini tasfiye etmek için en az bir yılını heba etmektedir. Bu uygulama ise devlet memuru için; "devlete değil siyasi ik-

tidara hizmet et" felsefesini getirmektedir.

B) Sosyal Güvenlik Kuruluşları Özerk Olmalıdır. Diğer Bir İfade ile Yeniden Yapılandırılmalıdır

Bu gün konumuz olan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun yapılması düşüncemize göre;

1) Merkez Bankasını esas alan "Başkanlık" sistemi adı altında yeni bir örgüt yapısına kavuşmalıdır. Kurum "Sosyal Sigortalar Başkanlığı" adı altında üç Genel Müdürlükten oluşmalıdır. Bunlar;

- Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü

- Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü

- İşsizlik Sigortası Genel Müdürlüğü

Bilindiği gibi dünyada 9 tane sosyal güvenlik ilkesi mevcut bulunmaktadır. Bunlar sırası ile; işsizlik, meslek hastalığı, analık, hastalık, maluliyet, yaşlılık, ölüm, işsizlik ve genel sağlık sigortasıdır. Ülkemizde ise 7 adet sosyal güvenlik normu uygulanmakta, işsizlik ve genel sağlık sigortası kolları uygulanmamaktadır. Yeni düzenlemede Başkanlık sistemi altında Sosyal Sigortalar Kurumunun vazgeçemeyeceği ve sosyal devlet anlayışının bir göstergesi olan "Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü" yerini korumalıdır. Günümüzde Sosyal Sigortalar Kurumunun özelleştirilemeyeceği yegane kuruluşu budur. Esasen özel sektörde buna talip olmak istemez. Çünkü Sosyal güvenlik bir hak olup Anayasanın te-

minatı altındadır. Bir örnek verecek olursam; askerden yeni gelmiş 25 yaşındaki bir işçinin 22 yaşında bir eşi ve 1 yaşında bir kızı olsun. Bu işçimiz işe girdiğinin ertesi günü kaza geçirip ölecek olursa, devlet yaklaşık 100 yıllık bir periyotta eş ve çocuğa gelir bağliyacaktır. Gerçi bu uçuk bir örnek olabilir ama, olasıdır. İşçinin eşinin evlenmemesi durumunda 65 yaşına kadar yani 42 yıl devletten gelir alacağı, kız çocuğunun ise sakat olması durumunda 64 yıl devletten ölüm geliri alacağını düşünürsek yaklaşık 106 yıllık bir periyotta devlet yardım yapacaktır. Hangi özel sektör böyle bir riski karşılayabilir. Özel sektör sigortacılığı alma verme ilkesine dayanır. Oysaki olayımızda işçi işe girdiği ilk gün ilk saat ölmüştür. Diğer bir ifade ile devlete, Kurum'a henüz hiçbir katkısı olmamıştır.

Bu nedenle "Sosyal Sigortacılık" kolu Genel Müdürlüğü bir sebep olarak yerini korumalıdır.

II- SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Günümüzde Sosyal Sigortalar Kurumu fonlarını eriten kaynaklardan bir tanesi de Kurumun fonlarının sağlık harcamaları yoluyla eritilmesidir. Genel Sağlık Sigortasının devreye sokulamaması sonucunda sadece sigortalıya hizmet vermesi gereken SSK bunun yanında, sigortalının eşine, çocuklarına, annesine, babasına ve nesebi düzeltilmiş evlatlığına da sağlık yardımı yaparak 5 jeneriğe daha hizmet götürmektedir. Aslında SSK sağlık yardımları sadece sigortalının kendisi içindir.

Genel Sağlık Sigortasının yürürlüğe girmesi ile birlikte kurum rahatlıyacak, kendi sağlık tesislerini yeniden yapılandırıp verimli çalışmanın yollarını arıyabileceği gibi belirli normları da koyarak hizmet yarışı şeklinde kaliteyi artırabilecektir. Bu nasıl olacaktır? Kurum, sağlık politikası içinde normları belirleyecektir. Örneğin mide ameliyatı 50.000.000.- TL.dir. Sigortalı isterse Kurumda olsun, ister başka bir sağlık tesisinde. Keza kendi hastanelerini de belirli oranda halka açıp aynı periyotta müşteri kabul edecektir. Bu uygulama ile hastane önlerinde yığılma önlenecek şikayetler belirli ölçüde azalacaktır.

III-İŞSİZLİK SİGORTASI

Başkanlığın üçüncü ve son ayağı "İşsizlik Sigortası Genel Müdürlüğü" olacaktır. Bu uygulama ile işçi, işveren devlet katılımı ile işsizlik sigortası Genel Müdürlüğü devreye sokulacak, "Kıdem Tazminatı" da İş Kanunundan çıkarılarak işsizlik sigortası ile ilgilendirilecektir. Alınacak primlerle işçinin işsiz kalması durumunda belirli süre bakılması sağlanmış olacaktır.

C) Kurum Fonlarının Verimli Kullanılması

Geçmiş yıllarda Kurum fonları genellikle devlet harcamalarının karşılanması için, çok düşük faizlerle değerlendirilmiştir. Yeni sistemde ise Kurum fonları en verimli bir şekilde bir fon politikası ile değerlendirilip nemalandırılmalıdır.

D) Siyasi İktidarlar Kuruma Müdahale Etmemelidir

Siyasi iktidarlar seçim meydanlarında Milli Sosyal Güvenlik Politikasına ters, ölçsüz vaat ve söylemlerde bulunmamalıdır. Yapılacak her düzenlemeden önce Kurum aktüryal dengeleri korunmalı, borçlanma gibi süper emeklilik gibi kurum fonlarını eritecek uygulamalardan kaçınılmalıdır.

E) Sosyal Yardım Zammı

1977 yılından itibaren ödenmekte olan sosyal yardım zammı uygulamasından vazgeçilmelidir. Veya bu zam devlet tarafından ödenmelidir. Yapılacak yeni düzenleme ile sosyal yardım zammı emekli maaşı içinde görülmelidir. Sosyal yardım zammını yıllar itibarıyla SSK giderleri içinde irdeleyecek olursak;

Yıllar	Sosyal Yardım Zammı	Toplam SSK Giderleri	SSK Giderleri İçindeki Oran
1987	352.421.6	1.315.063.1	% 24.7
1988	710.047.7	2.539.199.1	% 27.9
1989	1.225.964.7	4.692.270.8	% 26.1
1990	2.704.334.1	9.152.385.8	% 29.5
1991	5.423.963.4	15.150.897.5	% 35.0
1992	10.009.527.0	31.448.356.0	% 31.8

Sosyal Yardım Zammının süratle vakit geçirilmeksizin Kurumun sırtından alınması gerekmektedir.

F) Devlet Katkısı

Son yıllara kadar devletin Sosyal Sigortalar Kurumuna hiç bir katkısı olmamıştır. Girmek için 1960 yılından beri kapısında beklediğimiz

AB ülkelerinde devletin sosyal güvenliğe katkısı aşağıdaki gibidir.

Ülkeler	Yıllar	İşveren Katkısı	Çalışan Katkısı	Devlet Katkısı	Diğer	Toplam
Belçika	1987	42.05	19.72	27.46	10.77	100.0
Danimarka	1987	10.89	4.34	77.93	6.84	100.0
	1988	11.36	4.38	77.52	6.74	100.0
Hollanda	1987	33.23	35.84	14.15	16.77	100.0
	1988	32.41	36.21	14.56	16.82	100.0
Türkiye	1988	58.21	41.79	—	—	100.0
		58.21	47.79	—	—	100.0

1) Türkiye'ye ilişkin hesaplamalar da SSK tavan rakam ortalamaları baz olarak alınmıştır.

2) Ülkemizde işçi %14, işveren 19,5-27 arasında sigorta primi ödemektedir.

G) Kamu Kurumu Niteliğindeki Kurum ve Kuruluşlarla İşbirliği

SSK hedef olarak Kamu Kurum ve kuruluşları niteliğindeki kuruluşlarla işbirliği yapmalıdır. Esasen SSK bu hususta önemli adımlar atmış bulunmaktadır. Kayıt dışı ekonominin kayıt içine alınması için Kamu Kurumu niteliğindeki "TURMOB" (Türkiye Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavirler Odası Birliği" ile ilişki kurmuş ve 5 nolu Sigorta Primleri Takip ve Tahsilatı Genel Tebliğini yürürlüğe koyarak hem işlerin süratlendirilmesi, hemde kayıt dışı ekonominin kayıt içine alınması için sözleşme imzalamış bulunmaktadır. Burada hedef bu kuruluşlarla daha sağlıklı ilişki kurup gerek kaçak işçiliğin gerekse kayıt içindeki kaçak işçiliğin tesbiti için sağlıklı ve kalıcı bir denetim ağıнын örülmesi olmalıdır.